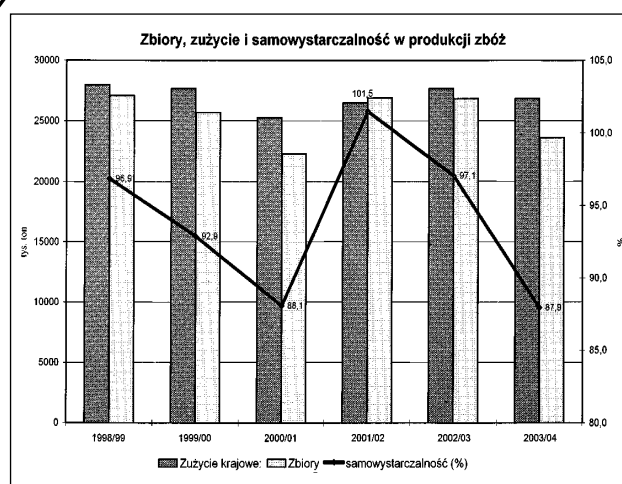

RYNEK ZBÓŻ

stan i perspektywy

ISSN 1231-3149

ANALIZY
RYNKOWE

LISTOPAD 2003

Analizy są finansowane przez
AGENCJĘ RYNKU ROLNEGO
oraz
INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Krajowe zasoby – *M. Kisiel*
- III. Krajowe zużycie – *M. Kisiel, J. Drożdż, W. Łopaciuk*
- IV. Perspektywy handlu zagranicznego zbożami – *M. Kisiel, W. Łopaciuk*
- V. Zapasy na koniec sezonu – *M. Kisiel*
- VI. Interwencja rynkowa – *A. Orzyłowska-Fedak*
- VII. Ceny zbóż – *M. Kisiel*
- VIII. Aneks statystyczny

**Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Analizę przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel: (0·prefiks·22) 827-36-64

AUTORZY:

dr Michał Kisiel

• Zakład Badań Rynkowych IERiGŻ •
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 551

mgr inż. Wiesław Łopaciuk

• Zakład Badań Rynkowych IERiGŻ •
Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 719

mgr Jadwiga Drożdż

• Zakład Ekonomiki Przemysłu Spożywczego IERiGŻ •
Tel.: (0·prefiks·22) 826-55-31 wew. 770

mgr Agata Orzyłowska-Fedak

• Agencja Rynku Rolnego •
Tel.: (0·prefiks·22) 623-10-70

Analizę zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 20.10.2003 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Tadeusz Chrościcki, Jan Małkowski, Krzysztof Mateńko, Bożena Nowicka, Roman Urban (wiceprzewodniczący),
Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejna analiza wydana będzie w czerwcu 2004 r.

REASUMPCJA

W roku 2002/03 krajowy rynek zbóż pozostawał w równowadze, głównie dzięki wzrostowi eksportu i redukcji importu produktów sektora zbożowego. Rynkowe ceny zbóż od listopada 2002 do kwietnia 2003 umiarkowanie rosły, ale kształtowały się od kilkunastu do kilku procent poniżej poziomu cen sprzed roku i dopiero w dwu końcowych miesiącach sezonu poziom ten przewyższyły. W porównaniu z sezonem poprzednim średnie w sezonie 2003/04 ceny skupu pszenicy obniżyły się o około 10%, a żyta o 6%, głównie z powodu obniżenia cen interwencyjnych.

W sezonie 2003/04 na krajowym rynku zbóż dojdzie do zasadniczych zmian wzajemnych relacji popytu i podaży. Nastąpi **spadek krajowego popytu na zboża, ale redukcja ich podaży ze źródeł krajowych jest dużo większa**. Równowaga na rynku przywracana będzie na drodze wzrostu cen do czasu aż opłacalne staną się transakcje importowe, a skalę tego wzrostu zdeterminuje poziom cen w obrotach międzynarodowych oraz kursu złotego w relacji do USD i Euro.

Zasoby zbóż ze źródeł krajowych po wzroście odnotowanym w dwu poprzednich sezonach w roku 2003/04 ponownie spadły do niskiego poziomu – 26.2 mln ton. Są one o 4.4 mln

ton (o 14.5%) mniejsze niż w roku ubiegłym (30.6 mln ton). O głębokim załamaniu podaży ze źródeł krajowych przesądził 12% spadek zbiorów oraz 32% redukcja zapasów początkowych.

Ogólna produkcja zbóż w 2003 r. wyniosła 23.6 mln ton, wobec 26.8 mln ton w roku ubiegłym i 25.2 mln ton średnio w latach 1996–2000. Regres w produkcji jest wynikiem redukcji powierzchni zbiorów oziminy oraz głębokiego spadku plonów zarówno ozimych jak i jarych odmian zbóż spowodowanego przez suszę.

Stan **zapasów zbóż** na koniec sezonu 2002/03 ocenia się na 2.5 mln ton, wobec 3.7 mln ton w sezonie 2001/02. W relacji do rocznego zużycia stan zapasów na koniec r. 2002/03 obniżył się o 5.2 punktu procentowego do 7.8%, tj. do niskiego poziomu, nie notowanego od r. 1995/96.

Chłonność krajowego rynku zbóż, która w kolejnych dwu latach 2001/02 – 2002/03 wzrosła odpowiednio o 5% i 4%, w sezonie 2003/04 może zmniejszyć się o niespełna 3% do 26.9 mln ton. O około 3–4% zmaleje **zużycie zbóż na pasze**, przy zwiększeniu ich spasania w formie przemysłowych mieszanek paszowych. Na dotychczasowym poziomie, nieco

poniżej 5.8 mln ton, pozostanie spożycie zbóż. Prawdopodobnie o około 2% zwiększy się natomiast **przemysłowe zużycie zbóż**. Wzrośnie nieco przerób jęczmienia w słodowniach i żyta w górzelniach, a na poziomie ubiegłorocznym pozostanie przerób pszenicy na skrobię i jej pochodne.

Pozycja **przemysłowych zakładów młynarskich** w r. 2002 uległa dalszemu wzmocnieniu na rynku wszystkich ważniejszych asortymentów przetworów zbożowych, w tym także produktów wtórnego przetwórstwa i wzrostowe tendencje utrzymują się także w r. 2003. W 2002 roku przemysł zbożowo-młynarski osiągnął zadowalające wskaźniki finansowe, a w I półroczu 2003 roku znacząco przekraczały one poziom osiągnięty w latach poprzednich. Dzięki dobremu wynikowi finansowemu sektora, poprawiła się jego płynność finansowa, a także stopa inwestowania chociaż nadal pozostaje ona zbyt niska.

W sezonie 2003/04 w **międzynarodowych obrotach handlowych**, zarówno pszenicą jak i zbożami pastewnymi, dominować będą zwykłe ruchy cen i zboża będą równie drogie jak w sezonie 2002/03. Symptomy narastania tego zjawiska wystąpiły już w końcu II i w III kwartale br. Przyczyną droższości zbóż jest głęboka reduk-

Tabela 1

Bilans zbóż ogółem* w latach 1996/97 - 2002/03 i prognoza 2003/04 (tys. ton)

Lata	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04 prognoza	2002/03 = 100
Zapasy początkowe	2103	4544	4052	3955	3202	2515	3740	2540	67,9
Areał uprawy	8679	8857	8800	8653	8752	8765	8258	8127	98,4
Plony	2,91	2,86	3,08	2,97	2,54	3,07	3,25	2,91	89,4
Produkcja	25247	25350	27101	25690	22267	26902	26838	23618	88,0
Import **	3427	1464	1309	1340	2419	975	799	2680	335,5
Ogółem zasoby	30777	31358	32461	30985	27889	30391	31377	28838	91,9
Zużycie krajowe:	26009	27000	27979	27657	25280	26505	27643	26831	97,1
- spożycie	5815	5810	5790	5793	5792	5793	5791	5785	99,9
- wysiew	1990	1970	1947	1962	1956	1819	1780	1780	100,0
- zużycie przemysłowe	682	776	824	959	930	1095	1161	1181	101,7
- spasanie	16062	16965	18034	17638	15510	16420	17660	17060	96,6
- straty i ubytki	1460	1479	1384	1305	1092	1379	1251	1025	82,0
Eksport	224	306	528	125	95	145	1194	20	1,7
Zapasy końcowe	4544	4052	3955	3202	2515	3740	2540	1987	78,2
Zapas/zużycie (%)	17,3	14,8	13,9	11,5	9,9	14,0	8,8	7,4	X

*) łącznie z kukurydzą, ale bez gryki i prosa

Źródło: 1996/97-2001/02 wg GUS, 2002/03- 2003/04 szacunki i prognoza autorów.

cja potencjału eksportowego głównych dostawców zbóż w regionie Europy spowodowana dotkliwą suszą.

W sezonie 2003/04 niedobory w bilansie produkcji i zużycia szacowane są na 3.3 mln ton, podczas gdy w minionym sezonie były ponad 4-krotnie mniejsze. **Import zbóż** niezbędny dla pokrycia krajowego zapotrzebowania i utrzymania bezpiecznego stanu zapasów, oceniany jest na około 2.7 mln ton, w tym import pszenicy na 1.4 mln ton.

Przy obecnym poziomie światowych i krajowych cen zbóż oraz kursach wymiany walut (USD i euro) transakcje importowe są wysoce nieopłacalne, nawet w imporcie na warunkach preferencyjnych (z „0” stawką celną). Sytuacja taka utrzyma się do momentu gdy zboża na rynku krajowym staną się droższe niż w obrocie międzynarodowym. Nastąpi to prawdopodobnie w I połowie roku 2004, kiedy na rynku krajowym w pełni ujawnią się niedobory krajowej podaży. Dopiero wówczas powstanie szansa na wykorzystanie otwartych i ewentualnie nowych bezcłowych

kontyngentów i plafonów importowych.

W sezonie 2003/04 do śladowych rozmiarów zredukowany zostanie **eksport** produktów sektora zbożowego. Przesądzi o tym wprowadzona w sierpniu 2003 r. opłata wywozowa w wysokości 300 zł za tonę pszenicy oraz mąki pszennej i żytniej i 200 zł za tonę ziarna pozostałych gatunków zbóż oraz innych produktów młynarskich.

Interwencja na rynku zbóż w 2003 roku jest kontynuacją działań podejmowanych w roku 2002. W dotychczasowych terminach prowadzony jest skup pszenicy i żyta z dopłatą ARR, nadal obowiązują dopłaty do przechowywania zbóż w gospodarstwach, dopłaty wyrównawcze dla firm uczestniczących w skupie z dopłatą ARR oraz poręczenia na spłatę kredytów preferencyjnych zaciągniętych na skup zbóż na rzecz Agencji Rynku Rolnego. Nie uległ również zmianom poziom cen interwencyjnych oraz wysokość dopłat do tych cen. Przedmiotem zakupów w systemie skupu z dopłatą ARR ma być 4,5 mln ton pszenicy i 0.7 mln ton żyta. Ponadto przewidziano

środki finansowe na dopłaty do przechowywania w gospodarstwach 500 tys. ton pszenicy.

Podobnie jak w paru sezonach poprzednich również w bieżącym **cenę pszenicy i żyta** płacone producentom w okresie od lipca do października 2003, oscylują wokół ceny interwencyjnej (440 zł za tonę pszenicy i 325 zł za tonę żyta). We wrześniu 2003 za pszenicę płacono 442.5 zł, a za żyto 336.7 zł za tonę, tj odpowiednio o 0.6 i 3.6% więcej niż cena interwencyjna. Znaczącego wzrostu cen spodziewać się należy dopiero w I połowie r. 2004. Zboża będą drożały tak długo aż osiągną poziom zapewniający opłacalność transakcji importowych, co nastąpi prawdopodobnie pod koniec I kwartału 2004 roku, przy cenie 650–700 zł za tonę pszenicy i 480–520 zł za tonę żyta (pod warunkiem, że nie ulegnie zmianie kurs USD i Euro w relacji do złotego). Po raz pierwszy od szeregu lat rynkowe ceny pszenicy i żyta na przednówku przekroczą znacznie poziom ceny finalnej z października (570 zł/t pszenicy i 410 zł/t żyta).

SUMMARY

In the 2002/03 season domestic cereal market was balanced mainly due to increase in exports and a reduction in imports of cereal and cereal based products. Since November 2002 to April 2003 market prices of cereals kept moderately increasing, but lagged several percent below the level observed a year before and exceeded it barely in the last two months of the season. Comparing to the previous season procurement prices of wheat and rye declined by 10 and 6% respectively, which reflected lowered intervention prices.

In the season 2003/04 significant changes in the market fundamentals are expected. **Domestic demand for cereals will decline but the decline in domestic supplies is already much deeper.** The market equilibrium would then be reached on the way of increasing prices till import transactions become profitable. The scope of the prices growth on domestic market will be determined by international prices and the exchange rate of PLN versus Euro and US dollar.

Following increase in two previous seasons the supply of grains from domestic sources in the 2003/04 season again declined to a low level of 26.2 mio tons, which would be 4.4 mio tons or 14,5% down from the previous

season (30.6 mio tons). Such sharp decline in domestic supplies resulted from lower crops by 12% and reduced opening stocks by 32%.

Total cereal crops in 2003 amounted to 23.6 mio tons versus 26.8 mio tons in 2002 and 25.2 mio tons in average for the period of 1996–2000. The decline of cereal crops reflects reduction in area harvested of winter varieties of grain and a deep decline in yields due to drought.

The level of ending stocks at the end of the 2002/03 season is estimated at 2.5 mio tons versus 3.7 mio tons in the 2001/02 season. The stocks/use ratio at the end of the 2002/03 season decreased by 5.5 percentage points to 7.8%. i.e. lowest level since the 1995/96 season.

The **capacity of domestic market**, which in two previous seasons (2001/02 – 2002/03) increased respectively by 5 and 4%, in the 2003/04 season is likely to decline by 3% to 26.9 mio tons. **Feed use** of cereals may decline by some 3–4%, with an increase in feeding in a form of industrial feed mixes. **Human consumption** is to remain unchanged slightly below 5.8 mio tons. **Industrial uses** of cereals is expected to increase by 2%. A slight increase is expected in the

use of barley in malt production and rye in distilleries, while wheat processing for starches and their derivatives would remain unchanged.

The position of milling industry in 2002 strengthened on the markets of all main cereal products, including also those of secondary processing. Such tendencies prevail in 2003 as well. The sector achieved reasonable financial results in 2002 and in 2003 improved further significantly above the level observed in the previous years. Reflecting good financial performance, the sector's financial liquidity and investment rate increased, however still remains too low.

Strengthening of wheat and feed grains prices is likely to dominate **the international trade** in the 2003/04 season. The prices would fluctuate around the high level observed in the 2002/03 season. First symptoms of such price shifts were observed at the end II and III quarters of the current year. The main reason of upward price movements is a deep reduction in exportable surpluses of main European exporters due to hard drought.

Shortages in cereal balance sheet in the 2003/04 season are presently assessed at 3.3 mio tons, i.e. 4 times higher than in the previous season.

Table 1
Total grain balance sheet for the period of 1996/97-2002/03 and forecast for 2003/2004 ('000 t)

Seasons	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04 forecast	2002/03 = 100
Opening stocks	2103	4544	4052	3955	3202	2515	3740	2540	67,9
Area sown	8679	8857	8800	8653	8752	8765	8258	8127	98,4
Yield	2,91	2,86	3,08	2,97	2,54	3,07	3,25	2,91	89,4
Crops	25247	25350	27101	25690	22267	26902	26838	23618	88,0
Imports	3427	1464	1309	1340	2419	975	799	2680	335,5
Total supply	30777	31358	32461	30985	27889	30391	31377	28838	91,9
Domestic use	26009	27000	27979	27657	25280	26505	27643	26831	97,1
- food	5815	5810	5790	5793	5792	5793	5791	5785	99,9
- seeds	1990	1970	1947	1962	1956	1819	1780	1780	100,0
- industrial uses	682	776	824	959	930	1095	1161	1181	101,7
- feed	16062	16965	18034	17638	15510	16420	17660	17060	96,6
- wastes and losses	1460	1479	1384	1305	1092	1379	1251	1025	82,0
Exports	224	306	528	125	95	145	1194	20	1,7
Carryover stocks	4544	4052	3955	3202	2515	3740	2540	1987	78,2
Stocks/use ratio (%)	17,3	14,8	13,9	11,5	9,9	14,0	8,8	7,4	X

*) including maize (corn) but excluding buckwheat and millet

Source: 1996/97-2001/02 - CSO, 2002/03- 2003/04 authors' estimations and forecast.

Therefore in order to match domestic demand and assure safe level of stocks it would be necessary to import circa 2.7 mio tons, including 1.4 mio tons of wheat.

Taking into account the present price level on domestic and international markets and current exchange rate of US dollar and Euro, import transactions are highly unprofitable, even on preferential terms (with „0” import duty rate). Such situation will persist until domestic prices exceed those on international markets, which is expected to occur in the first half of 2004, when the shortages of supply on domestic market would be fully apparent. This would then give opportunities to utilise already opened and eventually new duty-free import quotas and ceilings.

Cereal and cereal based product exports in the 2003/04 season will be reduced to marginal quantities. An export levy of 300 PLN/t of wheat and wheat and rye flour and 200 PLN/t of

other cereals and cereal products introduced in August 2003 would efficiently contribute to that.

The intervention on grain market in 2003 would continue the measures undertaken in 2002. The procurement of wheat and rye with supplementary payments of the Agricultural Market Agency (AMA) is conducted in the same period. The payments for grain storage on farms are still in force. The deficiency payments for the companies participating in intervention procurement with supplementary payment of the AMA and credit warranties for the repayment of preferential credits also will be in operation. The level of intervention prices and supplementary payments for cereal producers remained unchanged from the last season. The intervention procurement with supplementary payments of the AMA would amount to 4.5 mio tons of wheat and 0.7 mio tons of rye. Moreover there are some financial allocations for on-farm storage payments for 0.5 mio tons of wheat.

Similarly to the several previous seasons the prices of wheat and rye paid to the producers over the period of July – October 2003 fluctuate around intervention prices (440 PLN/t of wheat and 325 PLN/t of rye). In September 2003 the prices of wheat and rye amounted to 442.5 and 336.7 PLN/t respectively, i.e. exceeded by 0.6 and 3.6% the intervention prices. Significant price increases are expected not earlier as in the first half of 2004, when the market will face cereal shortages in a full extent. The prices would continue growth until the level assuring profitability of import transactions is reached, which is likely to occur at the end of the first quarter of 2004 at 650–700 PLN/t of wheat and 480–520 PLN/t of rye (assuming no changes in the exchange rates of USD and EUR versus PLN). The market prices of wheat and rye for the first time since a number of years would exceed the level of final prices of October (570 PLN/t of wheat and 410 PLN/t of rye).

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukazą się:

1. Rynek ziemniaka /24/ • listopad 2003,
2. Rynek rzepaku /24/ • listopad 2003,
3. Rynek owoców i warzyw /23/ • listopad 2003,
4. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /18/ • grudzień 2003,
5. Popyt na żywność /4/ • grudzień 2003,
6. Rynek cukru /24/ • grudzień 2003,
7. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /25/ • kwiecień 2004,
8. Rynek pasz /15/ • kwiecień 2004,
9. Rynek mleka /26/ • kwiecień 2004,
10. Rynek drobiu i jaj /25/ • maj 2004,
11. Rynek mięsa /26/ • maj 2004,
12. Rynek zbóż /26/ • czerwiec 2004,
13. Rynek ziemi rolniczej /7/ • wrzesień 2004.

Prenumerata Analizy (2 zeszyty) w 2003 roku wynosi 34 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do
Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. 984, 00-950 Warszawa. Tel. (0-prefiks-22) 826 50 31 wew. 685, faks 827 19 60
e-mail: dw@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>
